

Hugo Kaagman combineert oriëntaalse motieven met Oud-Hollandse ambachtelijkheid

door Piet Augustijn
foto's Hugo Kaagman

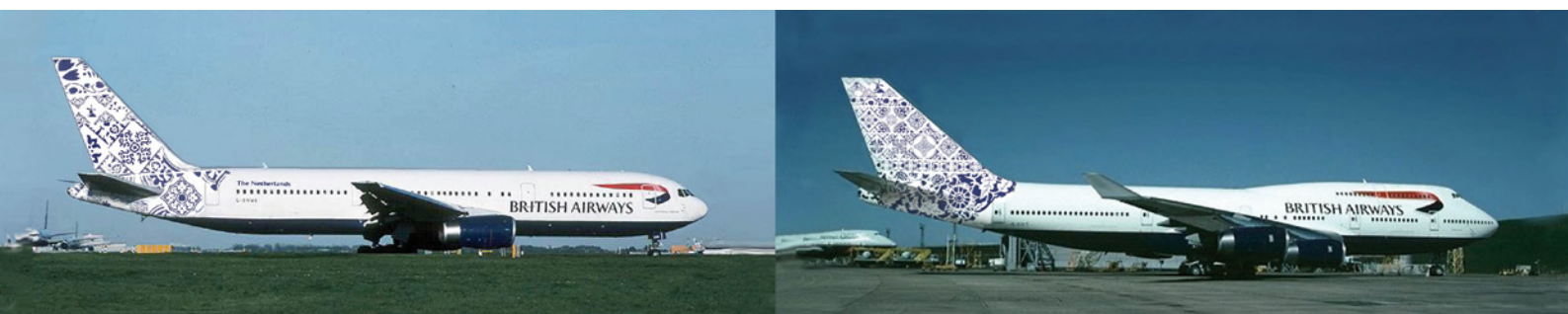
Graffiti op treinen? Bij Het Spoorwegmuseum in Utrecht kan het! 'Spray art' kunstenaar Hugo Kaagman bewerkte voor de tentoonstelling *Stencil station, spray art door Hugo Kaagman*, die tot en met 24 juni in het Utrechtse museum te zien is, drie treinen (een rangeerlocomotief, een goederenwagon en Unimog-voertuig) met sjablonen en spuitbussen. Daarnaast zijn schilderijen te zien waarin treinen een prominente rol spelen.

Hugo Kaagman (Haarlem, 1955) staat bekend als de *Stencil King*. Hij begon in 1971 met graffiti op straat, ging in 1978 werken met sjablonen en werd al vroeg gevraagd graffitiwerk uit te voeren op muren en wanden. Inmiddels wordt zijn werk gepresenteerd in galeries en musea. Zijn atelier is gevestigd op het perron van Station RAI. Het is dan ook niet verwonderlijk dat treinen een belangrijke inspiratiebron vormen voor zijn kunstwerken. In Het Spoorwegmuseum is een overzicht te zien van zijn werken waarin treinen een belangrijke rol spelen. Daarnaast haakt hij in op actuele onderwerpen: wat hij 's ochtends in de krant leest verwerkt hij in zijn schilderijen, die vaak dezelfde dag al te zien zijn op de ramen van zijn atelier. Hugo Kaagman studeerde van 1973 tot 1976 Sociale Geografie aan de Universiteit van Amsterdam en is als kunstenaar autodidact. Aan het eind van de jaren zeventig maakte hij deel uit van een creatieve groep binnen de Amsterdamse punk- en kraakbeweging. Hij was samen met vriendin Diana Ozon (1959) en graffitiartiest Dr. Rat (Ivar Vics, 1960-1981) een van de oprichters van het fanzine de *Koekrant* en de punkclub *DDT666*. De kraakpanden in de Sarphatistraat, waarin Hugo woonde, werden door hem met een zebra-motief beschilderd en stonden sindsdien bekend als de *Zebra-panden*. Kaagman was eind jaren zeventig en begin jaren tachtig actief als graffiti-kunstenaar. Op de muren van het Rijksmuseum spoot hij destijds met verf zijn eigen versie van het *Melkmeisje* van Vermeer. In 1983 kreeg hij van de gemeente Amsterdam zijn eerste officiële opdracht: het maken van een graffiti-kunstwerk op een wand bij de voorlopige Waterloopleinmarkt. Reizen naar Marokko, Senegal, Japan, de Caribische eilanden en de beide Amerika's beïnvloedden zijn werk waarin sindsdien oriëntaalse (Arabische) en andere

Hugo Kaagman bij locomotief in het Spoorwegmuseum; spuitbus en sjablonen op treinen voor tentoonstelling *Stencil Station*, Spoorwegmuseum, Utrecht, 2012.

decoratiepatronen verschenen. Kaagman combineerde deze patronen (iconen, landmarks) met Jugendstil en Art Déco-motieven, Keltische tekens en Oud-Hollandse ambachtelijke kunst (uit onder meer Marken en Volendam) en maakte (vanaf 1990) gebruik van het Delfts blauw, door hem enigszins spottend *Shocking Blue* genoemd. "Dat staat bekend als kitscherig en lelijk, maar was in de 16e en 17e eeuw waardevol. Het gebruik ervan was in het begin ironisch bedoeld, maar kreeg langzamerhand romantische en soms nostalgische trekjes. Ik heb tientallen boeken met afbeeldingen uit de Chinese Ming-dynastie bestudeerd, mozaïekvloeren in werkplaatsen in Fez (Marokko) en tegels uit de Arabische wereld bekeken en me natuurlijk verdiept in de historie van het Delfts blauw. Al die motieven gebruik ik sindsdien in mijn werk, al dan niet naar mijn eigen hand gezet." In 1993 kreeg hij een grote opdracht van Luchthaven Schiphol voor het beschilderen van een 65 meter lange wand voor de Terminal West. Hierna volgden talloze andere grote opdrachten zoals een muurschildering voor het nieuwe Nederlandse consulaat in Sint-Petersburg (1998) en het beschilderen van 19 vliegtuigstaarten voor British Airways (1996).

Hugo Kaagman, *Delftblue Daybreak*, 1996; schilderijen op staarten van Boeings van British Airways.

Hugo Kaagman, Locomotief in het Spoorwegmuseum, 2012. De beschilderde treinstellen zijn permanent te zien.

In 1996 werkte Kaagman drie maanden in het Europees Keramisch Werkcentrum in De Bosch en 'ging daarna helemaal los'. "Vanaf die tijd ben ik zelf met klei bezig gegaan. Vooral tegels en schotels. Ik kocht een oven en bakte zelf, kleine series, maar geen productiewerk. In 2000 ben ik nog een keer terug geweest en heb toen ook gewerkt op Curaçao. Daar heb ik een serie eilanden in Delfts blauw gemaakt. In diezelfde tijd heb ik gewerkt in Vallauris (Provence), waar ik borden en schalen mocht ontwerpen."

Werden tot 2000 alle ontwerpen met de hand en sjablonen geschilderd, vanaf dat jaar wordt de computer steeds meer ingezet als instrument om ontwerpen uit te voeren. Hoewel het fysieke werk, het uitsnijden van de sjablonen, nog steeds het handelsmerk is van Hugo Kaagman.

Tot de belangrijkste opdrachten van de laatste jaren horen een servies (kop en schotel, mok) voor de Hema (2003), waar later allerlei andere producten aan toegevoegd werden,

muurschilderingen voor het nieuwbouwproject De Meridiaan in Almere (2005) en de Stadshaard in Enschede (2009), door NRC uitgeroepen tot het lelijkste gebouw van Nederland.

De Stadshaard in de wijk Roombeek in Enschede is de nieuwe warmtekrachtcentrale van Enschede. Het gebouw heeft een betegeling van eigentijdse Delfts blauwe motieven die een parodie vormen op de Nederlandse gezelligheid. En dat op de plaats van de vuurwerkramp. Door de vorm doet het gebouw sterk denken aan een moskee.

Kaagmans werk is een combinatie van westerse en oosterse (Arabishe) motieven, het burgerlijke en het ambachtelijke en het moderne / avant-gardistische en het traditionele. Zijn werk is kritisch en spottend, maar tegelijkertijd met respect voor het artistieke aspect van het ambachtelijke werk tot stand gebracht. Alle bestaande motieven en voorstellingen zijn bruikbaar en het nieuwe beeld moet een nieuwe of andere betekenis oproepen. "Ik put mijn inspiratie uit wat er dagelijks om me heen gebeurt. Het nieuws uit de media,

Hugo Kaagman, Dagkanten Huis ten Bosch, Nagasaki, Japan, 1993; airbrush en sjablonen op hout; h. 500 cm. Bijdrage aan het project Van Rob Scholte in de Oranjezaal, Huis ten Bosch.

Hugo Kaagman, Stadshaard Enschede, 2010, sjablonen en digitale print; 1500 m² aluminium platen van 100 x 100 cm.

Hugo Kaagman, Schotels, 1996-2011; schotel 2 en 3 transfers op keramiek, de andere airbrush en sjablonen, glazuur op keramiek; Ø 25 cm.

stripboeken, TV, de hype rond crisis en bonussen, internet, boeken, maar ook cowboy- en indianenmode. Als kind bewonderde ik het werk van Karl May; nog steeds eigenlijk, want country & western mode, maar ook paarden zijn geliefde thema's."

De tegel vormt een belangrijk onderdeel van het werk van Kaagman. Alle verhalen komen op die tegels bij elkaar. "De tegelthematiek is door de eeuwen heen niet zoveel veranderd: soms wat belerend, vaak oubollig, verhalend, herkenbaar. Die uitgangspunten hanteer ik ook, maar dan anno nu. Voor de hoeken gebruik ik motieven uit allerlei landen, zoals Frankrijk (de lelie), China, Spanje, Marokko, Italië, Nederland. Het zijn vrijwel uitsluitend traditionele patronen; maar die zijn goed en blijven goed, daar hoeft ik niet iets nieuws

Hugo Kaagman, De Kaai van Ooltgensplaat, 2011; airbrush en sjablonen op kade; lengte 20 meter, hoogte 2 meter

Hugo Kaagman, *Nice Trip*, 1993; inkt en airbrush op papier, sjablonen in laminaat; Terminal West, Schiphol, 1993; lengte 70 meter, hoogte 3,8 meter.

voor te bedenken. Ze worden gestileerd en op de computer bewerkt." In september gaat Hugo Kaagman naar China om ontwerpen uit te voeren in opdracht van de gemeente Delft.

..."Kaagman heeft een stagnerend verschijnsel bevrijd van zijn beperkingen. Wie dit onderdeel (de geschiedenis van het Delfts blauw) van zijn oeuvre volgt, ziet dat de ontwikkeling geenszins afgelopen is. Ook in andere onderdelen van zijn werk (computergraphics en -animaties, schilderijen en graffiti, keramiek en installaties, muurschilderingen) is de uitbreiding van het beeldend arsenaal terug te vinden. Met behulp van zijn sjablonisme heeft Hugo Kaagman Delfts blauw toegevoegd aan de universeel bruikbare beeldmiddelen. Maar Nederland blijft er toch herkenbaar door..." (Ron Miltenburg in: *Hugo Kaagman*, 2001).

- J.D. Dekeukeleire: *Hugo Kaagman*. Van Spijk Art Projects, Kwadrant Art 6, Venlo, 2001. ISBN 90-6216-748-9.

- *Hugo Kaagman - Stencil King*. Lebowski Publishers, Amsterdam, 2009. ISBN 978-90-4880-275-3.

- Het Spoorwegmuseum, Maliebaanstation, NL-3581 XW Utrecht (navigatie: Johan van Oldenbarneveltlaan 1), t +31 (0)30-2306206; info@spoorwegmuseum.nl. Open: dinsdag t/m zondag 10.00-17.00 uur. Tot en met 24 juni 2012. www.spoorwegmuseum.nl
- Werk van Hugo Kaagman is permanent te zien bij Art Kitchen Gallery, Joris van den Bergweg 101, NL-1067 HPO Amsterdam, t +31 (0)20-6223422; info@artkitchen.nl. Open: woensdag t/m zaterdag 13.00-18.00 uur en op afspraak. www.artkitchen.nl | www.kaagman.nl

Hugo Kaagman, *Tulpenvaas*, The EKWC presents Dutch Souvenirs at the Salone Internazionale del Mobile in Spazio Consolo - Milano, Italy 9-14 april 2003; keramiek met onderglazuur, sjablonen; h. 35 cm.